

Kroppen og ånden 1. Sjælesorgens basis
Leif Andersen
Kolon, 2015
494 sider

Anmeldt af **Berit Okkenhaug**

Leif Andersen, lektor og sjelesorgslærer ved Menighedsfakultetet i Aarhus, har skrevet en grundig bok om sjelesorgens basis. Boken er den første av to bind. Andre bind skal handle om sjelesorgens praksis, men også i dette første bindet, der grunnlagstenkningen står i fokus, er vi ganske tett på den erfarne sjelesørgeren. Han har hele tiden et sideblikk til praksisfeltet.

Boken er delt inn i tre hoveddeler: Gudsbilder, Menneskesyn og Selvbilder. Hoveddelene er igjen delt i en rekke kapitler. Gjennom hele boken illustreres temaene av et rikt billedmateriale, av referanser til ulik litteratur, både skjønnlitteratur og faglitteratur. Bak i boken finnes en rikholdig litteraturliste, skriftstedsliste, ordforklarringsliste, navneliste og ikke minst et grundig emneregister.

Boken åpner med eksempler på ulike gudsbilder og peker på faren med å forveksle Gud med eget gudsbilde. Sjelesørgerens oppgave blir både å avsløre egne falske gudsbilder og å hjelpe

konfidenten fram mot et sannere bilde av den treenige Gud. Sjelesorgen lever hele tiden i spennet mellom den enkeltes erfaring og troens basis.

I delen om Menneskesyn poengteres både menneskets gudbilledlighet og fallets realitet. Gudbilledligheten viser seg i det kreative, det relasjonelle og det etiske og er intakt, men falt og skadet (s 100). Sjelesørgeren må avstå både fra en demonisering og en anglifisering. Mennesket er ukrenkelig verdifullt, men må samtidig vite at det bærer på skyld. Luthersk tenkning om lov og evangelium er fundamentalt.

Så følger et kapittel om det relasjonelle: det individuelle og det kollektive, det sosiale ansvar, familien og menigheten. Forfatteren skriver også om ensomhet og om det moderne fokus på virtuelle fellesskap. Han skriver om hemmeligheter og masker, den nødvendige selvbeskyttelse, men også de skadelige hemmeligheter og innkapslede traumer. Vi kan ikke leve uten masker, men det er en utfordring å hjelpe men-

nesker til å demaskere sine falske selv og de ubevegelige, stivnede maskene. Også Gud bærer en maske, i den forstand at vi ikke kan forstå hans skjulte hensikt og mening. Guds ansikt kan vi ikke se, men Gud har både vist seg og skjult seg i Kristus.

Troen er også kroppslig, og Andersen skriver utfyllende om det han kaller korporlig kristendom. Han advarer mot kroppsforakt på den ene side og kroppsdyrkelse på den annen. Og han gir eksempler på hvordan troen kan få kroppslige uttrykk. Kroppen er også en samtalepartner i rommet, både sjelesørgerens kropp og konfidentens kroppslige uttrykk. Gud ble menneske og kropp i Jesus Kristus. Gud er både i meg og for meg, og i sjelesorgen tar vi både det subjektive og det objektive på alvor.

I den delen som omhandler selvbildet skriver forfatteren først om sjelesørgerens selvbilder, om empati, bevisstheten om egen skyld og om evnen til å vise omsorg og å ha trygghet i den en er og ikke bare i det en gjør. Sjelesørgerens bevissthet om egne sår og begrensninger (»den sårede læge«) er en forutsetning for sindig sjelesorg. Sjelesørgeren er både en medvandrer og en veiviser, med Jesus og Emmausvandrerne som det gode eksempel. Den aktive lytting fører til den aktive tale der også det bibelske budskap får rommelig plass. Sjelesorg og makt behandles og også forholdet mellom sjelesorg og terapi.

Så følger et kapitel om sjelesorg og mening – eller opplevelsen av mangel på mening – og om forholdet mellom opplevelse, erfaring og tro. Sjelesørgeren beskrives her som »den kloge dåre«,

gudsrikets sanne vismann, som både setter sannheter på hodet, idet han eller hun er tro mot kristendommens korsteologi, men gjerne med både paradoksal intensjon og humor.

Kulturens betydning for sjelesorgen både skriver han om og viser gjennom bilder og eksempler fra den kulturelle virkeligheten. Et kapitel er viet spiritualiteten på godt og vondt. Han skjeller mellom den usunne og den sunne spiritualitet som tjener til fornyelse og fordypning. I den narrative sjelesorgen er det også både sunne og mindre sunne tilnærminger.

Før han ender med et kapitel om etiske sider ved den sjelesørgeriske praksis, gjennomgår han i et kapitel Tor Johan Grevbos informative skisse om ulike sjelesørgeriske retninger.

Gjennom hele boken viser forfatteren hvordan han tar både konfidenten og det bibelske budskap på alvor. Sjelesorgen lever i spenningen mellom det subjektivt erfarte og det objektivt gitte. »Det, der gjør korsteologien spesielt sterk, er netop *spændingsfeltet mellem* det objektive og det subjektive«, skriver han (s 211). Forfatteren er opptatt av luthersk korsteologi som basis for den sjelesørgeriske virksomheten. Samtidig hevder han klokt at en ikke alltid kommer så langt i den faktiske sjelesørgeriske samtale der en skal ta konfidenten på alvor og møte konfidenten med det denne kommer med. Det diakonale aspektet ved den sjelesørgeriske praksis tydeliggjøres.

Forfatteren er inspirerende personlig, lite selvhøytidelig og også til tider både selvironisk og klar på at han fremdeles er underveis og kan la seg korrigere av andres tanker og erfarin-

ger. Kanskje er det den aller mest tiltalende side ved boken. Teksten egner seg like mye som en dialog med andre sjelesørgere som en lærebok i sjelesorg. Jeg merket selv under lesningen at jeg gjerne skulle samtalt med forfatteren gjennom hele boken, både der jeg synes han uttrykker seg glitrende og klokt, og der jeg har undrende spørsmål. Jeg tenker det ville være en berikende samtale som kunne føre oss videre i dette viktige fagfeltet som kombinerer nettopp den praktiske livsvirkelighet med sunn normativ teologi.

Og så spør jeg meg blant annet om kanskje den praktiske livsvirkeligheten kan gjøre at det blir nødvendig å nyansere også den teologiske tenkningen. Han sier selv (s 186) at »lutherske sjælesørgere er mer fortrolige med at adressere skylden end med at adressere skammen [...]«. Forfatteren viser en imponerende innsikt i menneskers ulike erfaringsverden, men for en som meg som har båret mye på skamfølelser, savner jeg at han går tilbake til teologien og ser om luthersk teologi faktisk har noe å hente fra andre konfesjoner. Eller kanskje er det først og fremst luthersk virkningshistorie som gjør at noen av oss, meg inkludert, måtte gå til katolske pastoralteologer for å skjønne hva nåden innebar i min egen erfaring? Lov og evangelium, ja, men rekkefølgen er ikke vilkårlig. Noen av oss trenger en stor dose evangelium før vi makter å ta tak i skylden. Forfatteren vil høyst sannsynlig være enig med meg i det, men det kunne kommet tydeligere fram.

Tilsvarende ville jeg gjerne samtalt med ham om ignatiansk åndelig veiledning. Jeg kan ikke se at fokus faktisk flyttes fra det som skjer *for* meg til det som skjer *i* meg som han skriver på s 376. Veiledningen handler både om den transcendent og den inkarnerte Gud, som både taler i meg fordi jeg er skapt i hans bilde, og som er og forblir den som alltid er større. Og som ga sitt liv for meg. Og korset er ikke bare skyldens sted, men også skammens. Jeg kan nok istemme denne kvinnen han så selvironisk og humoristisk siterer på s 375. Det finnes faktisk sann frihet i en del av den katolske kirkes både teologi og praksis! Jeg blir ikke katolikk av den grunn, men vi har kanskje noe å lære?

Dette ønsket om en videre dialog med forfatteren er noe av det mest inspirerende ved boken. Det er sjelden jeg fører en indre samtale med forfatteren underveis i lesningen slik som jeg har gjort under lesningen av denne boken. Billedrikdommen og forfatterens innsiktsfulle kommentarer fanget min umiddelbare interesse. Samtidig gir nok noen av sidesprangene til ulike kulturelle ytringer og ulike episoder strukturen et noe springende preg. Den hadde ikke blitt dårligere om redaktøren hadde hatt en strengere hånd og luket bort noe her og der.

Boken fortjener en skandinavisk leserkrets og er lett å lese også for nordmenn.